

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP
A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy íven; a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Őrálló melléklete, minden hónapban.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

GEDULY HENRIK evang. lelkész,
Nyíregyháza.

KIADÓHIVATAL:

HORNÝÁNSZKY VIKTOR
hirlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára egész évre 10 kor., félévre
5 kor., negyedévre 2.50 kor.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak
és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM: Egyetemes püspök!? *Poszvék Sándor.* — Lelkeszi korpótlék. *Bakay.* — Szemle. — Külföld. A német protestantizmus köréből. *Dr. Szlávik Mátyás.* — Belélet.

Egyetemes püspök!?

I.

Az e becses lapunk f. é. 1—2. számában napvilágot látott cikk: „Egy fontos zsinati tárgyról“ egy indítványban csúcsosodik ki, mely az „egyetemes püspök“ eszméjének felszínre vetésével egyházi alkotmányunk mutatkozó hiányainak pótlását célozza.

A jóleső egyházszeretettől sugalmazott cikk illusztris írója iránt való kegyeletes tisztelet s a tárgy kiváló fontossága parancsolólag követeli, hogy a legközelebbi zsinat napirendjére szánt e méltán közfigyelmet keltett javaslatot, összes vonatkozásai-ban alapos és beható vizsgálódás tárgyává téve, *indokolása* mozzanatait latolgatva és megvalósulása *hatásával* számolva, vagy mellette, vagy ellene határozott állást foglaljunk.

Ez célja a jelen cikksorozatnak, melyben a szőnyegen forgó kérdéssel az eddig erre vonatkozó felszólalásoknál kissé kimerítőbben kívánok foglalkozni. Értem, méltánylom és teljesen osztom az *aggóalmat*, melynek indítványozó oszlopemberünk leplezetlenül s találóan ad kifejezést, azon kórtünetekre való utalással, melyekre diagnózisát alapítja. Nem is vonhatja kétségbe senki, hogy egyházi közéletünk terén mind sürűbben találkozunk jelenségekkel, melyek Cassandra vészkiáltását s a komoly intő szöveget: „videant consules!“ igazolják.

Ott, a mi méltán magasztalt, apáinktól féltve őrizett egyházi *autonomiánk!* Egyik követ a másik után törjük ki a falból, melyet szikláalakra emelt az ősök hitbuzgalma, a réseket vágy leplezgetik az élelmes unokák önámító szölamok sallangjaival, vagy betömik az evang. szegénységgel hivatkozó einizmus rongyaival. „Panem et circenses!“ lett a jelszó széles e világon, visszhangot ébresztvén mindenütt, megvalósulást követelvén még akkor is, ha az a százados harcokban kivívott *függetlenség-ről való lemondást* köti ki ellenértékül.

Az 1891—1894-iki zsinat egyházi alkotmányunk épületét szilárd *demokratikus* alapra fektette. A mi a szokásjog százados gyakorlatában életrevalónak bizonyult, azt kondifikálta, a hiányokat a fejlettebb kor viszonyainak megfelelőleg pótolta, az egyes önkormányzati testületek *szabadságát* a *közrend* követelményeivel összhangba hozta, az *autonom mozgás* megóvása mellett az *ellenőrző felügyelet* precíz szabályozásával.

Nem volt zsinat, mely oly határozott, oly pregnáns kifejezést adott volna az evang. egyház-szervezet és egyházkormányzat bibliai alapon nyugvó azon sarkalatos elvének, hogy „*az ág. h. ev. egyházban minden hatalom az egyházközségekből ered*“ (zsin. törv. 11. §.). Nincs egyház, mely ez őskeresztyén elvet alkotmányában úgy érvényesítette volna az egyházi közélet összes ágazataiban, mint a mi hazai egyházunk.

Érthető, hogy az egyházi törvényeink életbe léptét *megelőző időben* az egyházi szervezetben mutatkozó zavarok és rendellenességek okát sokan a rendszerben, vagy jobban mondva, a *rendszeretelenségben*, t. i. az *írott jog hiányában* keresték. A szokásjog mindig ingatag, ruganyos és a mint új helyzet váltja fel azokat a viszonyokat, melyeknek szabályozására — úgy, a hogy — irányadóul szolgált, elégtelennek, fogyatékosnak bizonyul.

E bajon — kevés kivétellel remélték mindazok, kik egyházunk érdekét szívükön viselték — csakis a *kodifikált jog*, a tételes törvény segít. És szentesítve lett a törvény s vele együtt életbe lépett a legiónyi szabályrendelet, vagy — ez jobban felel meg a valóságnak — életbe léptetésük kötelezővé vált. De a baj orvosolva nem lőn, sőt soha több és keserűbb *panaszra* nem szolgált okul, mint épen *napjainkban*.

Nem ok nélkül jajdul fel indítványa meg-

okolásában egyházi közéletünknek az a kimagasló alakja, kinek úgy jeles egyházirodalmi munkásságát, mint bölcs egyházkormányzati és áldásos egyháztársadalmi működését osztatlan tisztelet és közelismerés kíséri.

De nagy elvi különbség mutatkozik azon *indító okok* tekintetében, melyek az ő felszólalását sugalmazták, azon fulmináns cikkekkkel szemben, melyek újabb időben ugyanazon bajaink szellőztetésével fellármázzák a közvéleményt. Utalnak a *paragrafusok*, a *szabályrendeletek sokaságára*, mint minden *gonosznak kútforrására*.

Szeretnék a német államegység megteremtőjének szálló igévé vált szavával meglepetésemnek kifejezést adni: „o welche Wendung!“... de nem: „durch Gottes Fügung!“ A *zsinat előtt* az volt a baj, hogy törvényünk *épen nem volt*, szabályrendeletünk pedig vagy ehhez hasonló jogszabályunk nagyon *kerés*. És *most* az a baj, hogy *van törvény* és szabályrendelet bőven.

Nem állítom, épen nem állítom, hogy zsinati törvényeink és annyira lekicsinyelt szabályrendeleteink nem viselik magukon a gyarlóság bélyegét. Bizonyára helyén lesz e téren is a korrektúra, üdvös eredménnyel azonban csak akkor és annyiban, a mikor s a mennyiben a *gyakorlat tüpróbáját ki nem állják*. De jajgatni a miatt, hogy sok a paragrafus és őket tisztelettel félretenni — *gyengeség* jele. Előkelő, gúnymosollyal utalni a törvény szakaszaira s felettük egyszerűen napirendre térni, vagy azokat pláne hanyag tétlenség palástolására szépségflastromul felhasználni, a lederséggel határos *bűn*. „Mit mondunk tehát? A törvény bűn-e? Távolságra legyen!“ (Róm. 7, 7.). A nagy apostol e szava találoan alkalmazható a mi jogi viszonyainkra is. Jogszabályaink nem *szülték a bajt*, hanem a *meglevő baj megnyilatkozását* idézték elő.

Jól esik annyira ócsárolt egyházi alkotmányunk előnyeinek méltánylása egészen elfogulatlan, az egyházunk kötelékébe nem tartozó szakavatott egyének részéről. A miben saját hitsorsosaink közül annyian annyit gáncoskodnak, az nem ritkán más, nemcsak az autonomia után sóvárgó római, de protestáns egyházak tudósai részéről is, teljes méltánylással találkozik.*

Zsilinszky nem a paragrafusok alkotásában keresi és találja jogaink és bajaink okát, hanem abban, hogy *a holt betűbe nem öntünk életet*, hogy

* „Az ő zsinatjuk (t. i. az ág. h. ev.) a legtöbb és szinte a legfontosabb ügyekre nézve csak általános elvi törvényeket alkotott, a részletkérdések elintézését pedig reá bízta részben az egyetemes gyűlésre, részben a kerületekre. Hogy csak egy dolgot említsek, itt van a lelkészválasztás, a melyre vonatkozó törvényeket mi immár harmadszor változtatjuk, az evang. zsinat 11 rövid szakaszban adja az elvi törvényeket, a rendszabályokat megcsinálták és megcsinálhatják a jövőben is a kerületek“. Így nyilatkozik zsinatunkról és szabályrendeleteinkről a ref. testvéregyház egyik tudós tanára (L. Prot. Szemle 1907. évf. 103. l.).

jogszabályaink üdvös hatása, a végrehajtás terén észlelhető lanyhaság miatt nem érvényesül úgy, a mint azt méltán várhattuk. S ebben — ki tagadhatná? — igaz is van.

Kérdem, szervezve vannak-e mindenütt az egyházi testületek, — kormányzás, háztartás tekintetében úgy funkcionálnak-e mindenütt az egyház egyes szervei, a mint azt a törvény előírja? Nem különös, hogy mindig csak a *felsőbb hatóságok* intézkedéseit gáncsoljuk, tudatával sem bírván annak, hogy ezzel vádat emelünk *önmagunk ellen*? Hisz egyházkerületeink, egyházegyetemünk intéző tényezői a *saját magunk bizalmának letéteményesei*, saját szabad akaratunk választottjai, a gyülekezetek megbízottjai.

Egészséges felfogásra vall-e, nem az „egyházi kormányzás, közigazgatás és rendtartás“ legelemibb feltételeibe ütközik-e, ha egy egyházmegye az országos kormány és törvényhozó testület közvetítését veszi igénybe, hogy illetékes egyházi fórumára nyomást gyakorolva, kerülő úton elérje a célt, melyet egyenes úton megközelíthetőnek nem tart? Vagy ha egy egyházkerület tanítói, egyházi főhatóságuk mellőzésével járulnak kérelmekkel az állami kormány képviselőihez?

De ne tovább! Exempla sunt odiosa. Elég volt a komor bőjti hangulat megnyilatkozásából. „Mea culpa“-t hangoztatva térjünk a javulás útjára.

Ezt teszi *Zsilinszky*. Egy fontos eszmét vet fel, hogy felette gondolkodván, beható tanácskozás tárgyává tegyük. Vegyük tehát bonckés alá az indítványt, lássuk, a megállapított válságos *baj* gyökeres *orvoslására* szolgál-e az ajánlott gyógyír?

Poszvek Sándor.

Lelkeszi korpótlék.

Bányakerületi felügyelőnk 1904. évi magas szárnyalású közgyűlési megnyitójában egyházunk és a lelkeszség anyagi helyzete és a várható államsegélyről megemlékezve, fájdalmasan említi, hogy még mindig nem jutott odáig, hogy egyes gyülekezeteink helyzetéről tiszta képet szereshetett volna magának, mivel a rendelkezésére álló tökéletlen adatok nem elegendők arra, hogy azok alapján valami gyökeres javítást lehetne kezdeményezni. Különbösen, mint tovább fejtegeti: „az anyagi erő volta-képpen csak eszköze a szellemi erő kifejtésének, a lelkeszség tisztességesebb fizetése csak arra való, hogy ezek az anyagi gondtól menten nagyobb lelki nyugalommal küzdhessenek az Isten országának e földön való elterjesztésében“.

Bajaink forrása főképpen anyagi erőink gyengeségében rejlik. S mivel erről csak mintegy futtában történt megemlékezés és bár ismételve említi is kerületi felügyelőnk anyagi érdekeink öntudatos és fokozatos apo-

lását, de miután ebben különösen a lelkészekre való tekintettel kezdeményező lépés nem tétetett, tekintettel arra, hogy az államsegély dolga befejezett ténynek vehető; tekintettel továbbá bányakerületi püspökünknek székhelyében, a papi folytonos kenyérgond folytán a lelkészeket jogosan megillető korpótlékról mondott szavaira, *időszerűnek tartom a mozgalom megindítását arra nézve: hogy lelkészi korpótlékunk ügye a megoldás stádiumába tereltesse.*

A mi azt illeti, hogy intéző köreink tiszta képet egyes gyülekezeteink helyzetéről még nem szerezhettek, azon rövid időn belül bármikor tenni lehet. Csak hajtassék végre az 1848. évi XX. t.-cikk s folyósíttassék — ezidőszerint akár csak segély, de nem végkielégítés címén — törvényhozásilag biztosítva osztályrészünk, intéző köreink még mindig megszerezhetik magoknak a még szükséges adatokat. A híveken már segítve lesz! De hiszi-e azt valaki, hogy egyházunk pangó közállapotán segítve lesz, segítve lesz az által, ha csupán a hívek adóterhén könnyítenek, de a lelkészi kart meghagyják mindennapi kenyérgondja és nyomorában? Egyházunk közérdekének tekintetéből e két dolog szerintem el nem választható egymástól s egyikének úgy, mint másikának gyors megoldása kell, hogy intéző köreink lelkesedéssel felkarolt feladatát képezze! S ha visszagondolok az elhangzott szavakra és elgondolom, hogy e tekintetből egyetlen biztató szó sem hangzik felénk s hogy a midőn elismeretik ugyan, hogy a lelkészek anyagi gondok mellett nem küzdhetnek kellőképen Isten országának e földön való elterjesztésében s hogy a midőn — hinni akarom — utógondolat nélkül hangsúlyoztatik: hogy az anyagi erő voltaképen „csak“ eszköze a szellemi erő kifejtésének, a lelkészi tisztességesebb fizetés „csak“ arra való, hogy ezek az anyagi gondtól meneküljenek — mintha bizony mi végcélnak tekinteni volnánk hajlandók — s ezek is csupán futólag említettnek: nekem úgy tetszik, kerületi felügyelőnk s általában magasabb intéző köreink itt sem szerezhettek maguknak az adatok hiánya miatt tiszta képet a lelkészi karnak kenyérgondjairól s hogy így e bajt nem is tartják senyvedő egyházi közállapotaink gazdag forrásának s hogy így onnan, a honnan leginkább várhatnók, nincsen semmi biztatásunk arra nézve: hogy bajaink forrása elapasztassék, nyomorunk enyhíttessék. S miután én ezt tisztán *tájékozatlanságnak* vagyok kénytelen betudni s így annak, hogy intéző köreink a lelkészek mindennapi kenyérgondjának fogalmával sem bírhatnak: engedtessek meg nekem, hogy lelkészi állomásaink 70%-ának fizetése alapján összeállított bevétel-kiadási előirányzatát ime itt bemutathassam. Megjegyzem, hogy e 70%-nál a lelkészi fizetés minimumát veszem azért, mivel a minimális fizetést meghaladó egyházak 100—200 koronányi többlete már csak azért sem befolyásolhatja számításomat, mivel híveink tömeges Amerikába való özönlése miatt, tehát munkások hiánya miatt, a haszonélvezetűnkre boesátott földek kényszerű parlagon hagyása folytán, maholnap még a kataszteri tiszta jövedelmet sem biztosítják.

Ezerhatszáz korona bevétellel szemben minden tételében lehetőleg redukált kiadási előirányzatunk a következő:

1. Egyetemes nyugdíjintézeti évi tagsági díj	56 kor.
2. Kerületi segélyzőintézet	12 „
3. Egyhalmegyei	6 „
4. Állami és egyéb adók	20 „
5. Papiak segélyzőegylete	10 „
6. Egyházi lapra	10 „
7. Egyházmegyei és egyéb gyűlések úti-költsége	10 „
8. Társadalmi egyletek és kegyadományokra	10 „
9. Egy cseléd évi bére és tartásdíja	250 „
10. Két gyermek házon kívüli neveltetése	700 „
Összesen	1084 kor.

11. *Ezerhatszáz koronához marad: a lelkészek és otthon levő családtagjainak, esetleg elaggott szüleinek eltartására* . . . . 516 K-ja
= 258 forintja!

Igy állunk! Ebben van közegyházunknak ama tétongó sebe, a mely forrása egyházi életünk pangásának. A lelkészek 70%-a van évi 258 frtra utalva, hogy abból tisztességesen megéljen, állásához mérten ruházkodjék, megfelelő továbbhaladásának eszközeit stb. megszerezze. Mondva volt: „ha az új viszonyokhoz nem tudunk alkalmazkodni, akkor nem tudunk haladni s ha nem bírnak haladni, akkor elvesztünk“. Hát bizony anyagi eszközök nélkül e földön nincsen haladás s ha ezeket nem tudjuk előteremteni, elvesztünk.

Hogy egyebet ne említsek, e napokban három eseményszámba menő műve jelent meg protestáns egyházi irodalmunknak: prot. egyházunknak történelme, prot. egyházjogunk, a pozsonyi ősi egyházunknak történelme. Ugyan lesz-e miből nekünk napi kenyérgonddal küzdő lelkészeknek megszerezni e nagy alkotásokat, hogy gyarapítsuk tudományunkat, hogy merítsünk belőlök lelkesedést, szóval egyházunk érdekében biztosítsuk a korral való haladásunkat?

Bányakerületi főtiszt. püspökünk tudatában van a veszedelemnek, a mely az evang. papság nyomora miatt végveszélylyel fenyegeti jobb sorsra érdemes egyházunkat, a midőn az egyház ezen sajtó sebének gyógyítására hívja fel a közfigyelmet, a midőn fájdalommal reprodukálja a magas kormányának kijelentését, hogy a lelkészi kar jól megérdemelt korpótlékának biztosítása ezidőszerint államsegélyből nem eszközölhető, s a midőn mondja, hogy minden tisztviselőért történik valami, a lelkészért semmi s a midőn oda konkludál, hogy: a kenyérgond az, a mely a napi szükségletért való keserves küzdelemben megbénítja a legjobb tehetséget, lelohasztja a leglángolóbb lelkesedést, miért is a lelkészi szolgálat tartamát fokozatosan honoráló méltányos lelkészi korpótlék mindnyájunk kérelme s ezt újból kérelmezni, hogy jogról ne is szóljak: mindinkább fokozódó nyomorunk kényszerít.

Ha már ezidőszerint nem lehet, kérjük fel intéző köreinket, hassanak oda, hogy a jövő két évre kilátásba helyezett államsegély megfelelő részében evang. papságunk nyomorának enyhítése céljából ennek korpótlékára fordítható legyen.

Konkrét indítvánnyal nem lépek fel, de mert bizonyos az, hogy intéző köreink nem tájékozottak s hogy a néma gyermeknek az anyja sem érti a szavát, kérem lelkésztestvéreimet, hogy közegyházunk jól felfogott érdekében, a *lelkészi korpótlék ügyét lelkészi értekezleteikről egyházmegyei gyűléseikre, innen pedig a kerület s illetve egyetemre felhozni kegyeskedjenek.*

Segíts magadon, az Isten is megsegít!

Bakay.

SZEMLE.

Klerikális szervezkedés, — állami protekcióval.
Különböző sajtóorgánumok apró hírei között elrejtve bukkanunk reá egyes tünetekre, a melyek a hazai klerikalizmus terjeszkedési vágyának nyilvánvaló bizonyosságai. Hát eddig még rendben van a dolog. Hogy a nyolc millióból álló katolikus tábornak annak hivatott vezérei egységes jelszavak alatt, egységes célra tömörítik, a nép politikai tudásába észrevétlenül is belevegyítik a klerikális tendenciákat s ily irányban fejlesztik az ő összetartozandóságuk érzetét, vagyis, hogy öntudatos politikai tábornak, politikailag iskolázott embereket nevelnek a jövő klerikális Magyarország számára: ez velők született joguk és „az élet-mozgás” törvénye alapján ettől őket senki meg nem foszthatja. De hogy ebben a törekvésben aztán akár az állami, akár a köz-igazgatási, akár a katonai hatóság részéről támogatásban is részesüljenek: az ellen határozottan tiltakoznunk kell. Ha ők hátrafelé akarnak haladni — a középkorba, ám tessék; de hogy ebben szándékuk megkönnyítése végett a különböző hatóságok még hönök alá is nyúljanak, ez már több annál, mint a mit a hazai protestantizmus szó nélkül elviselhetne. Ez alkalommal csak két apró híreskérére hívjuk fel a figyelmet. Az egyik: az a törekvés, hogy a budavári koronázó-templom udvari jelleget kapjon s természetesen állami költségen tartassék fenn. Erről az egyik lapban ezt olvassuk: „*A budavári koronázó-templom jellege*”. A budavári koronázó Mátyás-templom plébánosa, Nemes Antal dr. pápai prelátus előterjesztést tett a kormánynál és a székesfővárosnál, hogy az ősrégi székesegyház, melyben nemzeti és udvari ünnepeinket tartani szokták, udvari jelleget kapjon és egyúttal a templom és a plébánia egy főhatóság alá kerüljön. A templom ugyanis jelenleg az állam kezében van, a várbeli plébánia ellenben Budapest székesfőváros kegyurasága alá tartozik. A leghelyesebb volna, ha a plébániát is az állam venné át, mely a templom fentartására évente ügyis nagyobb összeget fordít. Az átvétel megtörténte és az udvari jelleg megadása esetén a jövőben a király nevezné ki a koronázó templom plébánosát és megoldást nyerne a plébánia-lak ügye is. A plébánia-hivatal ezidőszerint bérházban van s a megfelelő plébánia-lak építését a főváros évtizedek óta halogatja. — Hát ha ez a törekvés sikerül, akkor újabb fényes bizonyosságunk lesz az egyházak magyarországi egyenlőségére és viszonyosságára! Udvari kápolna, udvari pap, udvari templom, minden telik az állam pénzéből — valóságos udvari hatalom a

klerikalizmusban! — A másik kis híreske pedig így szól: „*A protestáns katona*. A trieri 29. gyalogezred egyik közlegényét, mert az nem akart résztvenni a helyőrségi katolikus templom istentiszteletén, hova a rend fentartására vezényelték ki, mert — mint mondá — ez ellenkezik az ő vallásos meggyőződésével: a hadbíróság a fegyelemsértésért három heti fogházra ítélte.” Nyilvánvaló ebből, hogy a közös hadseregben fegyelemsértésnek tekintik a protestáns vallásos meggyőződéshez való ragaszkodást. Kiváncsian várjuk, ki lesz az a protestáns delegátus, a ki ezért meginterpellálja a közös hadügy-minisztert, vagy ki lesz az a protestáns képviselő vagy főrend, a ki e fölötti megütközésének nyíltan kifejezést ad az országgyűlésen. Mert, hogy a klerikális szervezkedés mindenfelé terjedőben van és efféle állami vagy hatósági protekció csak növeli hatalmát, — tehát, hogy ezer és egy okunk van — félredobva minden álszerűséget és hamis liberalizmust, lágymelegséget és a törvénytelen-ségeket is elnéző, oktan türelmet, tömörülni és a protestantizmus jogait bátor szívvel védelmezni és kikövetelni, a klerikális népszövetség, a klerikális arisztokrácia tömörülésén, a hatalmas lépésekben fejlődő klerikális irodalmon kívül bizonyítja az a tény is, hogy a hazai klerikalizmus most már a külföldről elzavart szerzetesekben és apácákban is talált segédesapatokat. A „Congregation des soeurs de Notre Dame de Sion” nevű apáca-rend már vásárolt egy fővárosi ingatlant a Gellérthegy 224,700 K-ért! Majd jönnek aztán a többi csuhások és kámzsások is. A Francia-, Spanyol-, Olasz- s más országokból kikerülő dologkerülő, sötétségterjesztő elem majd kiszívja a szerencsétlen ország véréből azt is, a mit a többi paraziták és szomorú kulturális viszonyai eddig megkiméltek. **Mi elérkezettnek látjuk az időt arra, hogy újból és újból sürgessük a hazai protestantizmusnak antiklerikális irányban közös célra való tömörülését, protestáns laptársaink figyelmének e nagyjelentőségű, országos és evangyelmi értelemben egyaránt fontos célra fordítását, és immár azon tétel hitvallásszerű elfogadását, hogy nem jó fia az a hazának, a ki nem tör a klerikalizmus túlkapásai ellen és nem hű tagja egyházának, a ki közönnyel tekint a minket jogosan bántó tünetekre.** Valami akciót el kell kezdeni. Budapestben-e, Debrecenben-e, Hajdúböszörményben-e, az egyre megy; de el kell kezdeni, mert a százkarú polyp csápjai ellen legfőbb ideje jött el a védekezésnek.

A nem állami tanítók fizetésének kiegészítéséről szóló törvényjavaslat mostani tárgyalásában kiemelkedő mozzanat a gróf Apponyi Albert kultuszminiszter nagyszabású beszéde, melyben egyfelől megnyugtatón igyekszik a különböző egyházak képviselőit felszólalt képviselőket a felől, hogy a törvényjavaslat az egyházi autonómiát nem érinti, mivel annak hatása a tanterv megállapításában nem megy tovább az eddigi törvényes diszpozícióknál, fegyelmi része pedig csakis az állam ellen elkövetett bűnök körében ad ingerenciát a kormányhatóságnak, másfelől a Metzner, Szontag, Melczér és más képviselők által, a méltányosságra való hivatkozással javaslatba hozott módosítások tárgyában kilátásba helyezte az eredeti szövegen való változtatásoknak keresztülvitelét. Evangelikus közegyházunk véleményadásra hivatott testületei közül tudunkkal csak a trencsényi, nyitrai, turóci és lipóti esperességek közgyűlései fejezték ki a javaslatban tervezett intézkedések ellenében aggodalmaikat, a túlnyomó többség azonban hallgatólag hozzájárul azokhoz. A mi nézetünk az, hogy ha a miniszternek — a mint hivatkozott nagyszabású beszédében mondja, — igazán a lelken fekszik a kétféle alkalmaztatású tanítóóság javadalmának egyenlővé tétele, akkor kár volt

az alkalmat elhalasztania most, a midőn mindkét, úgy állami, mint nem állami alkalmaztatású tanítók fizetését nem két külön, de egy ugyanazon törvény keretén belül egységes elvek szerint rendezhette volna és hogy másfelől a protestáns egyházak autonom itélő testületeire ezután is bátran reábizhatta volna az állam ellen esetleg elkövetett bűnök vagy vétkek feletti ítélkezést. De ha már ezt nem tette, úgy most a protestáns képviselőknek s különösen az eddig felszólalt és a miniszter által figyelemben részesített Szontagh Andor, Metzner Béla és Melczér Vilmos képviselőknek lesz kötelessége a részletes vita során oly módosításokat javasolni, a melyekről a miniszter határozott ígéret alakjában jelentette ki, hogy a mennyiben a törvényjavaslat alapelveit nem érintik, készséggel ad nekik helyet. Nem kételkedünk benne, hogy a nevezett képviselők és más protestáns vallású társaik ez irányban mindent el fognak követni.

KÜLFÖLD.

A német protestantizmus köréből.

A német protestantizmus belmissziói intézményekben gazdagnak mondható. Egyike a legkiválóbbaknak *Löhe* alkotása, a *neuendettelawi diakonisszaintézet* Bajorországban, a melynek 53. évi munkásságát híven föltüntető évi jelentésből közöljük a következőket: Az intézet maig is 400 ezer márka adóssággal küzdeni kénytelen. A diakonissanővérek száma állandóan apadóban van, a mit forrásunk a theologusokban való hiánnyal hoz szerves kapcsolatba. Az ú. n. próbanővérek száma újban 52-vel szaporodott. 1906. végén volt az anyaintézetnek 454 felavatott diakonisszája, 173 próbanővére s 52 segédje, tehát mindössze 679 női munkaereje. Fontosnak mondja forrásunk az ú. n. „tandiakóniának“ szervezését. Az anyaház újabb 13 állomásnak gondozását vállalta el. Az egyházi kollekta 1906. évi eredménye 18,257, közpénztárakból segélyképen befolyt 24,083, ajándékok címén 125,100 s legátumokból 68,600 márka, a mik bizonyára tekintélyes összegek a német prot. belmisszió szolgálatában. Tanítónőképzőjében a tanítványok száma volt 21, az óvónőké 5. A nürnbergi ev. felsőbb leányiskolában a benlakó növendékek száma 23, a kinlakóké 384. A gyöngelműjük öt intézetében 400 férfi és 460 női beteget ápoltak. A diakonisszaintézet különben főlemelő tényekben és hűséges szolgálatokban igen gazdag jelentése panaszkozik az evang. iskolaügy s a tandiakónia hanyatlásán. A katolicizmus ellenben nagy buzgóságot fejt ki a tanítónők képzése terén Bajorországban.

* *

Poroszország 10 egyetemének s a braunsbergi „Hosianum“-nak nevezett lyceumnak f. évi költségvetése 16.647,228, a múlt évben 15.976,026 márka, a mi a magyar felsőbb oktatásiügyi viszonyokhoz képest horribilis összeg. Ez összegből 9.467,232 márka intézményekre, gyűjteményekre és akad. istentiszteletekre esik. A tanárok javadalmazására esik 4.468,935, lakbérekre 778,218, az akad. igazgatásra 665,933 s építkezési költségekre 686,704 márka. Stipendiumok címén 204,654 márka van fölvéve. Az egyes tudományegyetemekre a költségvetés összege következőleg oszlik meg: Berlin 4.019,466, Boroszló 1.837,047, Halle-Wittenberg 1.813,845, Bonn 1.590,040, Kiel 1.556,793, Göttinga 1.541,706, Königsberg 1.407,271, Greifswald 1.192,556, Marburg 1.146,826, Münster 479,657 s a braunsbergi lyceumra 61,690 márka. A kiadásokat a következő bevételek fedezik: állam-

segélyből 12.229,855, alapítványokból 732,344, tőkék kamataiból és ingatlanokból 461,641 és saját szerzeményekből 3.223,426 márka. Így aztán nem csuda, hogy a német prot. tudományegyetemeken valóban trónol a tudomány.

* *

De Németországnak prot. *külmissziói munkássága* is tiszteletet parancsoló. Így azt olvassuk, hogy a herrmansburgi misszióknak volt az elmúlt évben 57 fő és 156 mellékállomása 65,689 ker. lélekkel, a kiket 65 misszionárius 1 missziói nővér és 74 bennszülött segéd gondozott. 180 iskolájában 10,902 tanulót 244 bennszülött tanító oktatott. Évi bevétele volt Hannoverában 551,156 márka. A hannoverai szabad egyháznak Herrmansburgban volt 5 fő, 22 mellékállomása, 4200 keresztyén híve, 6 misszionáriusa, 50 bennszülött segédje, 20 bennszülött tanereje és 300 tanulója. Évi bevétele volt az anyaországban 27,684 márka. Ezek is lélekemelő adatok és főlemelő tények a német prot. külmisszió áldásos munkásságának köréből. Minálunk még a belmisszió céljával és eszközeivel sem vagyunk még eléggé tisztában.

* *

A *halotthamvasztás ügye* a német protestantizmus körében is kezd tért hódítani s az egyházi körök is kénytelenek a kérdéssel behatóbban a protestantizmus alapelveinek megfelelőleg foglalkozni. Így állást foglalt vele szemben kedvező irányban Münchenben, Nürnbergben és Ágostában. Még az izraelita hitközség is kedvező állást foglalt el azzal szemben. Közegészségügyi szempontból — mint azt nálunk Masznyik Endre is meggyőzően fejtegette — a halotthamvasztás nagyon ajánlatos s a protestantizmus szellemével is összeegyeztethető. Az egyháznak meg kell találnia útját-módját annak, hogy milyen alakban vegyen részt a maga áldásaival és szertartásaival a halotthamvasztás eseteiben. Erre nézve Németország egyes ev. tartomány-egyházai máris konkrét javaslatokkal állottak elő újban s nincs kétség benne, hogy a prot. egyháznak a halotthamvasztás ügyéhez való pozitív viszonya is mindinkább és inkább ki fog domborodni. Természetes, hogy ilyen kérdésben az általános keresztyén vallásos s nem a szűkebb egyházfelekezeti dogmatikai szempontok a döntők és irányadók.

* *

Harnack berlini theol. tanár és ismert nevű egyház-és dogmatörténetirő a minap a német császár születése napján hatalmas beszédet tartott a katolicizmus és protestantizmusnak a theol. tudomány terén egymáshoz való újabb közeledéséről „A keresztyénség lényege“ c. magyar fordításban is megjelent nagyhirű művéhez hasonlóan e beszéde is különféle módon kommentáltatott, sőt a német pápás sajtó egy része kereken kijelentette, hogy „Harnack vallási és tudományos egyesítésének útja Németországban utópiának mondható“. Ezzel szemben mi azt mondjuk, hogy a kath. theol. tudományosságnak határa és csatlakozhatlan tantekintélye a pápaság, mely ólomsúlylál nehezedik a kath. tudományos kutatás összes ágaira és azt mondjuk, hogy a mit Harnack követel, már t. i. a politikának a vallástól való elvi szétválasztását, a mai pápás katolicizmusban egyszerűen kivihtetlen és lehetetlen. S mégis keresnünk kell az érintkezési pontokat katolicizmus és protestantizmus között a theol. tudományban. Így elég terünk nyílik a közös munkálkodásra az írásmagyarázati és történeti theol. tudomány-ágakban, a hol tényleg legújban örvendetes közeledés észlelhető a kath. és prot. tudósok között. Természetes,

hogy p. o. egy klerikális Janssen-féle történetírás és szűkebb orthodox egyházfelekezeti jellegű tudományos törekvés között a kölcsönös érintkezés vagy egymáshoz való közeledés lehetetlen. A tudománynak vannak általános vallásos-erkölsi, de nem szűkebb egyházfelekezeti elvei s aztán különbséget kell tennünk a vallásos hit és a tudomány követelményei között. Boldog ember az, kinek vallásos hite békességben van a maga tudományos meggyőződésével. E tekintetben is érvényesül az, hogy a Krisztusban vannak a tudományos igazságoknak kincsei elrejtve s az ő evangéliuma a legjobb tudomány. Az emberiség vallásos hit nélkül meg nem élhet.

Eperjes.

Dr. Szlávik Máttyás.

A német birodalmi gyűlés újonnan választott tagjai között a következő vallásfelekezeti megoszlást találjuk: 220 evang., 141 róm. kath., 18 felekezetnélküli, 5 szabadvallású, 3 izr., 2 ókatholikus és 1 mennonita. 1903-ban 199 evang., 140 róm. kath., 44 felekezetnélküli, 5 szabadvallású, 4 izr., 2 ókatholikus és 1 mennonita. A mily örvendetes az evang. képviselők számának tetemes növekedése, ép oly megnyugtató a felekezetnélküliek számának feltűnő apadása. A nagy német birodalom protestáns szellemének dominálása érdeke mindkét jelenléte szükségessé tette.

Madagaszkar szigetén a francia politikai hatóság határozott üldözést tanúsít az ottani protestáns misszióval szemben, még pedig, mint a hogy a francia hatóság képviselője mondja, bár elismerni kénytelen, hogy a prot. misszió a bennszülött lakosság erkölsi színvonalát emeli, de ezzel együtt annyira emancipálja őket, oly öntudatos emberekké neveli, hogy többé nem lesznek a franciák részére oly könnyen kezelhető munkaerővé, mint voltak. Szomorú szegénységi bizonyítvány a szabad-elvűnek mondott francia szellem felől.

BELÉLET.

Egy minta egyházunk. Le a kalappal! Ezt megérdemli azon mintaegyházunk, melyről szölok. A mai önző, anyagi korbán, a hol egyházunk nagy szellemei ritkán találunk utánczókra: igazán csodaszamba megy a budapesti ág. h. evangéliumi egyházunk buzgalma és egyházi tevékenysége. Én kalapot emelek ezen egyház előtt! Mondom esodákat mivel ezen egyház. Nem régen az Úrnak szép új szentegyházat emelt. Azután a mai kor kívánalmaihoz képest, a tudománynak díszes csarnokot, főgimnáziumi épületet teremtett. Továbbá több hittani kézikönyv megírására pályázatot hirdetett, a mivel egyházunkban nagy hiányt pótol. Hát még a nemes lelkű és adakozó egyesek, mint a 2000 koronás pályadíjat nyert „Cura pastoralis“ című munka megírását áldozatkészségével lehetővé tevő Kéler. A tanköteletek hittani oktatásáról is történt gondoskodás és valóban atyai gondoskodás. Ezen fontos és nehéz feladatot dr. Mágócsy-Dietz Sándor iskolafelügyelő pompásan megfejtette. A hol ily laikusok vannak, olvasván egyházuk iránti ragaszkodásukat, nemes tetteiket, keblem fellángol s azt mondom: „itt a mult századok lelkes jótévedőinek szelleme támadt fel sírjából s jön a mostani korabeli gyenge, esüggendező lelkeket erősíteni!“ Mert ezen jótévedők egyedüli óhaja az, hogy az egyház boldoguljon s önmagának s a hazának derék fiaikat neveljen. Ilyen önzetlen jótévedői a budapesti evang. egyháznak a már említettekén kívül: dr. Zsigmondy Jenő, Wagner Géza, Possert Gyula, dr. Wágner János, Scholtz Gyula a magyar

egyház II-dik felügyelője, Glück Frigyes a domonyi egyház nagylelkű jótévedője, özv. Hábererné a Thabita egylet elnöknője, dr. Háberern Pál, dr. Sztehló Kornél és még számosan, kikről nekem, távollakónak nincs biztos tudomásom. Végezzétek nemes lelkek nemes munkátokat az egyház, a haza javára! Ti többiek, az ország különböző vidékein lakó evangélikus testvéreink, kövessétek a budapesti testvéreink tetteit, a mennyire tőletek telik. Tudjátok, hogy ezzel nemcsak az egyháznak, hanem a közjónak is használtok. Mert egyházunk nem tör világi gazdagságra, vagy hatalomra, hanem mindent a közjóért tesz. Tegye mindenikünk köteletségét tehetsége szerint. Mert nem található akárhol budapesti. evang. egyház. Megelégszünk a kisebb és szegényebb egyházaknál azon egyszerű kijelentéssel: „Nem fogytunk, haladunk“. De budapesti evangélikus egyházunk előtt leveszem a kalappomat!

Beküldetett. A lapokban olvassuk, hogy Raffay Sándor, az ág. h. ev. egyház theologiai akadémiajának tanára a budapesti unitárius templomban március 23-án nagy és díszes közönség előtt felolvasást tartott: „Napjaink vallásos mozgalmai“-ról. A bírálat mondja: „mély tudással mutat a vallási elágazások igaz forrására: az evangéliumra“. Az igaz, hiszen a római katolikusok, a görög katolikusok, görög keletiek, helvét hitvallású, ágostai hitvallású evangélikusok, anabaptisták, unitariuskok, nazarénusok, methodisták stb. ezek mind tanaiknak kútforrásául az evangéliumot veszik, s tanaikat erősen védik s ki mily tanra fogadást tett, (kivéven némely hóbotosakat) a mellett is marad. Csak a tanár urat nem tudjuk biztosan, mely vallásfelekezethez tartozik, felolvasásában azt nem jelenti ki. Ha ily szintelen tant ad elő tanítványainak is, akkor csehül vagyunk. Egyházunknak nincs védőfala, betörhet az ellenség, a nyáj szétsejtel, pedig a többi egyházi felekezetek nagyon is el-sáncolják magokat. A tanár úr esküt tett, úgy tudom, hogy tanításában az ágostai hitvallást fogja követni! Hát mit jelent ez? Milyen szép férfias lett volna eljárása, ha úgy nyilatkozik, mint Kossuth Lajos nyilatkozott 1884 évi március 18-án 22 Via dei Mille Turin Kovács János a kolozsvári unitárius gimnázium igazgatójához írt levelében. A levél vége felé ezt írja Kossuth Lajos: „Én, a mint tudja tisztelt tanár úr, nem tartozom az unitariusok felekezetéhez. Evangélikus szülőktől születtem, evangélikus vallásban neveltettem s lelkemben jól érzem magamat Luthernek azon tana mellett, mely a lelkiismeretet emancipálta“. De egyházunkról mélységesen hallgat. Az evangélikus egyház azt nem tűrheti, hogy a kiket fentart ügyének előmozdítására, megerősítésére, azok ellenségei legyenek s gyengítsék. Tessék csak a többi egyházakat megtekinteni, azok képesek halálig is saját tanaikat védeni. Ezt látjuk ma is. Csak mi legyünk hűtlenek egyházunkhoz? Hát Raffay tanár úr az említett felekezetek közül melyikhez tartozik? Ez mi reánk nem közönyös dolog! Drága pénzünkért egyházunkat mellőzni, nem járja. Azért vagy — vagy.* —s.

A tótkomlói egyház jelentését az 1905 és 1906 évekről Hrdlicka Lajos igazgató lelkész állította össze. „Az egyház népsége“ címén közli a népmozgalmi adatokat, a melyek szerint a lélekszám 10149-et, a születéseké 404-et, a halálozásoké 403-at, az esketéseké 84 tiszta és egy vegyes párt tett az 1905-ik, ugyancsak

* A jelen felszólalást kizárólag a különféle vélemények iránti türelem elvénél fogva adjuk közzé a szerző nevének egy betűvel való jelzése mellett is s azon határozott nézetünk kijelentése kapcsán, hogy Raffay a felszólalásban érintett tények alapján az egyháza iránti hűtlenség vádjával egyáltalában nem illethető.
Szerk.

a születéseké 350-et, a halálozásoké 337-et tett ki az 1906-ik évben, a miből a jelentés azt a különös eredményt vonja le, hogy tehát a lélekszám 13-al fogyott, holott $350 - 337 = +13$. Eskettetett 91 pár az 1906-ik évben. A lelki életről szóló kép szomorú tüneteit tárja fel az ifjúság elmaradozásának katechizációról, eljegyzési ünnepélyekről, az új házások elmaradásának az egyházi esketésről, az úrvacsoráján résztvevők csekély számáról, a vallásos estélyeken résztvevők számának apadásáról stb. Nem is megyünk tovább a jelentés ismertetésében. Megállapodunk e szomorú tényeknél, a melyek határozottan súlyos betegség tünetei. A gyógyítást pedig rábizzuk arra, a ki legsúlyosabb bajainknak is legfőbb orvosa! Az Ő kegyelme és bölcsesége találja meg az emberek, mint választott eszközei, útján e nagy alföldi gyülekezet bajainak legáldásosabb ellenszerét!

Tisztújítás a győri ág. h. ev. egyházközségnél.

A győri ág. h. ev. egyházközség három évvel ezelőtt megválasztott tisztikarának mandátuma a szervezeti szabályok értelmében lejárván, az egyházközség folyó évi március 25-én d. e. 9 órai kezdettel tartott rendes évi számadó közgyűlése keretében alakította újra az egyházközség tisztikarát. A kijelölő bizottság javaslata alapján, két lemondott tisztviselő kivételével, a régi tisztikart ajándékozta meg a közgyűlés bizalmával. A megválasztott tisztviselők névsora a következő: Egyházi elnök: *Pó Vince* lelkész. Felügyelő: dr. *Fischer Sándor*. Másodfelügyelő: *Lates Jakab*. Jegyző: *Benedek Vince*. Gondnok: *Cziegler János*. Pénztárnok: *Lacsny Dezső*. Ellenőr: *Gróf Endre*. Ügyész: dr. *Barcza Dezső*. Szabadhegyi gondnok: *Bolla Sándor*. Pénzügyi és gazdasági bizottsági elnök: *Gerő Mihály* (a leköszönt Spáth Gyula helyébe). Számvizsgáló bizottsági elnök: *Huber Dániel*. Alapítványi bizottsági elnök: *Jalsoviczky Lajos*. Iskola bizottsági elnökök: a) egyházi részről *Pálmai Lajos*, b) világi részről *Thamm Frigyes*. Szegény- és árvaintézeti bizottsági elnök: *Wöfl Pál**; gondnok *Grünwald József*; árvaanya: *Borsody János*. Gyámintézeti bizottsági elnökök: a) egyházi részről *Pálmai Lajos*, b) világi részről *Steltzer Imre*. Az egyháztanács tagjaivá 1907—1913-ig terjedő időtartamra beválasztott 70 egyháztag; 1907—1910-ig terjedő időre pedig 16 egyháztag. A közgyűlés másik fontos tárgya volt az 1906 évi számadások megvizsgálása. A bevételeket és kiadásokat, a vagyon és teherállapotot magában foglaló pénztári előterjesztést minden tételében helyesnek találván a közgyűlés, a pénztári hivatalnak a felmentvényt megadta a szokott óvás fenntartásával. A számadási tételek ezek: Bevétel 187,517 K 97 fill., kiadás 172,557 K 86 fill. A maradvány 14,960 K 11 fill. Vagyonmérleg: a) vagyon 935,695 K 9 fill.; b) teher 352,121 K 33 fill.; c) tiszta vagyon 583,573 K 76 fill.; d) törzsvagyon 517,153 K 99 fill. A szegény- és árvaintézet vagyona 57,574 K 75 fill. Az egyházközség kezelése alatt levő alapítványok összege: 288,272 K 85 fill. Fontos mozzanata volt a közgyűlésnek egyházi elnök azon bejelentése, hogy méltóságos és főtisztelendő *Gyurátz Ferenc*, a dunántúli ev. egyházkerület püspöke, a győri egyházmegyében canonica visitációt tartván, az egyházmegye esperese, felügyelője és az egyházmegyei jegyző kíséretében f. évi május hó 6-án a győri egyházközséget is meglátogatja. A közgyűlés örömmel és lelkesedéssel vette a jelentést tudomásul s egyben gondoskodott arról, hogy a fogadtatás a püspököt megillető tisztelettel történjék. E célból egy fogadó és rendező bizottságot alakított a közgyűlés. Elhatározta a közgyűlés, hogy az idei ősz folyamán a *Luther Irodalmi*

Társaságot és az *Egyetemes Gyámintézetet*, a melyek évi közgyűléseit az országnak mindig más-más városában szokták együttesen tartani, a győri gyülekezet is meghívja. Kegyeletes ténye volt a közgyűlésnek az a határozata, a melyben lelkesedéssel kimondotta, hogy néhai nagynevű papjának: téthi *Karsay Sándornak*, a dunántúli egyházkerület volt püspökének arcképét a székepület tanácssterme számára nagyobb méretben olajban megfesteti.

A főthi ev. egyház március 25-én tartotta számadó gyűlését, mely alkalommal dr. *Szelényi Aladár* felügyelő, bányakerületi vil. főjegyző egy alapítólevelet terjesztett a közgyűlés elé. Az alapítólevél rövid kivonata a következő: Szeberényi Lajos főthi lelkész, pestmegyei főesperes 25 éves papi jubileumának emlékére a főthi ág. h. ev. egyház javára egy „egyezer koronáról“ szóló alapítványt tesztek, mely a „Szeberényi Lajos alapítvány“ nevet viselje. Ez alapítványomat a főthi egyház szabad belátása szerint gyümölcözőleg kezelje, annak jövedelmét pedig Szeberényi Lajos élvezze mindaddig, míg főthi lelkész, avagy ha mint főthi lelkész vonul nyugalmába, élete végéig. Az alapítvány további rendelkezésének megállapítását magára Szeberényi Lajosra bízom, mert iránta való szeretetemnek és tiszteletemnek ezáltal vélek legjobban kifejezést adni, de ő legjobban is tudja megítélni, hogy az egyháznak mily irányú alapítványra van leginkább szüksége. A jó Isten áldja s gyarapítsa a főthi ev. egyházat. Kívánjuk, hogy a jó Isten áldja a főthi egyház derék felügyelőjét is, ki nem csak szóval, észszel, tanácsal, hanem tetemes anyagi áldozattal is buzgólkodik egyháza fölvirágzásán.

A hallei magyar egylet segélyalapja terhére nagy anyagi áldozattal kiadta a maga történetét alapításától (1863) kezdve napjainkig *Görög Ernő* szerkesztésében. A három és fél ives füzet érdekesen vázolja a külföldi tanulmányozásra ment ifjak érdemes, sőt egy-egy esetben hazánk közviszonyaival és egyházunk életével a legszorosabb kapcsolatban, áldásosan működő egyesülésének kifejlődését s nem egy volt hallei egyetemi hallgatóban támaszt érdekes reminiscenciákat. Ajánljuk az egylet régi tagjainak s általában mindazoknak figyelmébe, a kik e meleg rokonszenvet érdemlő egyesület működése iránt érdeklődnek. A füzetet 1-20 korona (= 1 márka) beküldése ellenében *Vass Béla* egyleti pénztáros (Halle a. S. Albrechtstrasse 23) küldi el a megrendelőknek. — Ugyanezen alkalommal emlékezünk meg egy másik, ugyancsak Halleből származó művecsről. *Obál Béla* lelkészjelölt, az egylet ez időszerinti elnöke adta ki ezt „Franz Rákóczi II. und sein Freiheitskampf im Lichte der ungarischen Geschichte“ címen, melyben német hitrokonaikat egy emlékbeszéd keretében igyekezett röviden tájékoztatni hazánk és egyházunk viszontagságos multjáról s e törekvése nem is remélt elismerésben részesült úgy a külföldön, Halleban, hol az egyetemi tanárok és hallgatók igazán kitüntetően honorálták az előadás egyes kiváló, értékes, megindító részleteit, mint itthon, hol *Gyurátz* püspök úr saját német nyelvű gyülekezeteinek körlevélben ajánlotta a füzetet megvételre. Ifjú barátunk e szép sikere örömmel tölt el minket is. — Elismeréssel jegyezzük fel végül, hogy *március 15-ét* hagyományos szokás szerint ez idén is megünnepelte az egylet a következő műsorral: 1. Elnöki megnyitó. 2. Hymnus. 3. Petőfi: Nemzeti dal. Szavalta *Eiler Dániel*. 4. Kuruc nóták. Fuvolán előadta *Deák János*. 5. Ünnepi emlékbeszéd, tartotta az elnök. 6. *Vörösmarthy*: A vén cigány. Szavalta *Vass Béla*. 7. Magyar dalok, cimbalmon előadta *Obál Béla*. 8. Szózat.

* (A lemondott *Bálint Mihály* helyébe.)

A törekvő s a távol idegenben szép hivatást teljesítő egyesületnek további áldásos működést kívánunk!

Gyászrovat. *Binder Adolf* gyúrói (Fejérm.) lelkész meghalt f. hó 3-án életének 68, munkásságának 42-ik évében. Énekes pap volt, kiváló ügyszeretettel tanította az Úr hiveit a bűnbánó énekekre. Működött a pálya kezdetén Vadosfalván és Lajoskomáromban és 38 évig Gyurón, hol új nemzedéket, élő hitben gazdagot nevelt Isten országának. Temetése f. hó 5-én nagy részvét mellett ment végbe. A gyászszertartást Gáncs Jenő fehérvári lelkész végezte, forró könyvek közt búcsúztatván el pályatársaitól, gyülekezetétől és családjától. Nyugodjék Isten áldott kegyelméből. — † *Hauptmann János* puszta-vámi (Fejérm.) főtanító f. hó 6-án elhunyt életének 56, tevékeny, önfeláldozó működésének 35-ik évében, két évtizeden át, mint az egyházmegye tanítótestületének elnöke nagy munkásságot fejtett ki a tanítói kar szellemi magaslatának emelésére. Temetése f. hó 8-án d. e. 9 órakor a lelkészi és tanítói kar áldó imádsága és gyülekezeti gyászkönyvei közt történt. A ki híven munkálódott mint hivatásos, hitvallásos és lelkiismeretes tanító, legyen annak álma nyugodt és emléke Istentől áldott. *G.*

A székesfehérvári egyház Gáncs Jenő lelkész szerkesztésében immár 30-dik ízben adja ki értesítőjét, mely ez alkalommal az 1906-ik évről szól. Bevezető sorai az egyház tisztviselői karát mutatják be, majd „1906“ felirattal dicsőíti az elmúlt esztendőben diadalra jutott hazafiúi szabadságeszményeket, vonatkozással a Bocskay, Rákóczy és Thököly ünnepélyekre is; a pénztári kimutató adatai szerint a gyülekezet rendezett viszonyok között van; „Életsugarak“ címmel közli a hitbuzgóság és áldozatkészség egyes kimagaslóbb tényeit, a melyeket az „Aranykönyv“ fejezete alatt külön is felsorol. Népmozgalmi adatai szerint született 23, konfirmáltatott 12 gyermek, házasságot kötött 5 pár, ezek közül az ev. egyház oltáránál 2 pár (hát a többi hoi?.. szerk.) Úrvacsorával éltek a 830-at tevő lélekszámból 169-en; meghaltak 14-en. A következő fejezet beszámol az ifjúság hazafias és egyházas törekvéseiről, a március 15, október 31-iki, a Bocskay-ünnepélyről, az evang. ifjúsági könyvtár alapításáról, majd a vallásoktatásról, végül a tanulók névsorát és az istentisztelet sorrendjét adja. Ez értesítővel kapcsolatban, de külön füzetben vettük a *székesfehérvári evang. nőegylet* beszámolóját is működése 32-ik évéről. Öröndetes tényként emeljük ki, hogy az aránylag kicsiny gyülekezet lelkes nőtagjai tagdíjában a múlt évben 309 koronát fizettek be az egyesület pénztárába, a mely más helyről is vett adományai segítségével 20 — ezek között nyole más vallású — szegény gyermeket tudott a tél folyamán felruházni. Hasonlóan szép, valláserkölesi értelemben magasztos célokot szolgál a Lorántffy Zsuzsánna-leányegyesület is. Az Úr adjon növekedést a kicsiny, de életerős gyülekezetnek!

A lipói esperesség április hó 2-án Sinkovic János esperes és Ruzsjak János esp. felügyelő elnöklete alatt tartott ülésén elhatározta, hogy feliratilag kéri a nem állami tanítók fizetése rendezéséről szóló törvényjavaslatnak a napirendről levételét. Az indokolás kiemeli, hogy a javaslat sérti az ev. egyház részére az 1790. évi XXVI. t.-c. 1-ső, és 12-ik §-ában, az 1848. XX. t.-c.-ben, az 1868. évi XXXVIII. t.-c.-ben és az Egyh. Alk. 201–223. §-ában iskoláit illetőleg is biztosított autonómiáját, nem igazságos és nem áll a modern közoktatási követelmények magaslatán. A felirat, mint kérés, fölterjesztetett a tiszai egyházkerület és az egyházegyetem elnökségéhez is intézkedés végett.

Helyreigazítás. Lapunk f. évi 13-ik számában a „Pozsonyi egyházi élet“ cím alatt megjelent tudósításba — bizonyára a tudósító elnézéséből — hiba csúszott be. Ugyanis, mint utólag értesülünk, az „Evangelikus férfiak és ifjak szövetségében“ Gerhardt Pált, mint buzgó hitvallót és jeles énekköltőt nem Pröhle Henrik, hanem Schmidt Károly Jenő lelkész méltatta, Pröhle lelkész úr az egyházi énekek egyházunk történetében és életében való jelentőségéről értekezett. Az ünnepi tárgysorozat többi pontjait Gerhardt-féle énekek és Gerhardttra vonatkozó szavaltatok képezték. Ily értelemben igazítjuk helyre az idézett híradást.

Magyar evangelikus egyházjog. Írta dr. *Mikler Károly*, az eperjesi evang. egyházkerületi kollégium jogakadémiájának dékánja, az egyházjog és jogtörténet tanára, tiszai egyházkerületi vil. jegyző. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata. 1907. Ára 15 korona. *Megrendelhető a szerzőnél.* Zsinati törvényeink hatályba lépte, valamint az egyházpolitikai s egyéb, egyházunkat érintő országos törvények, az egyházi szabályrendeletek megalkotása óta ilyen mű nem jelent meg s tekintve, hogy a lelkészeket, egyházfelügyelőket, egyéb egyházi tisztviselőket s a hittanhallgatókat a legrészletesebb egyházi közigazgatási és egyházunkra vonatkozó államjogi kérdésekben tájékoztatja, beszerzését jó lélekkel ajánljuk. Az egész mű egy kötetben 771 lapra terjed. *Megrendelhető az összeg előzetes beküldése mellett vagy utánvétre.*

16—33

= Angster József és Fia =

Magyarország legnagyobb orgonáinak és a budapesti bazilika nagy orgonáinak építői

Orgona- és harmonium-gyár Pécs.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitünő hangú és erős szerkezetű légnyomatu (pneumatikai) orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a tempom nedvessége és az időjárás viszonyosságai semmi befolyást nem gyakorolnak rájuk.

Raktáron kitünő hangú harmoniumok minden nagyságban. Mindennemű javításokat, hangolásokat és átépítéseket olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

22—26

ORGONA-GYÁR villamos gépekkel berendezve.

BUDAPEST, VII., Garai-utca 48. RIEGER OTTÓ

cs. és kir. udv. szállítók

a Szent-Sír lovagja és a Ferenc József-rend tulajdonosa.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomás, csőrendszer szerint (pneumatikai) tartós és nemes hangú orgonákat szállít. — Mindennemű orgonajavításokat és orgonahangolásokat a legmérsékeltébb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesíti és jókarbantartást mérsékelt árban elvállal.

Tervezetek és rajzok

A párisi és bécsi világkiállításokon stb. helyről kitüntetve.

30 évi fennállása óta 980 új orgonákat szállított.

Bérmertve díjtalanul.